

Використана література:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. №2768-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. - №3-4 – Ст. 27.
2. Борщук Є.М. Роль ООН у формуванні Концепції сталого розвитку / Є.М. Борщук // Науковий вісник. – вип. 16.5. – 2006.
3. Шевчук В.Я. Макроекономічні проблеми сталого розвитку / Шевчук В.Я. – К.: Геопринт. – 2006.
4. Концепція сталого розвитку населених пунктів, затверджена Постановою Верховної Ради України від 24.12.1999 р

*Котеньов О.Г.
здобувач кафедри екологічного права
Національного університету «Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого»*

ЩОДО ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРАВА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Основу правового регулювання будь-якої сфери людської діяльності складають правові принципи – основні засади побудови самої системи правового регулювання тієї чи іншої сфери. Не є виключенням у цьому сенсі і галузь екологічного права в цілому, та права природокористування зокрема. Розробка, юридичне закріплення та чітке виконання і дотримання принципів права природокористування є запорукою сталості, ефективності та раціональності природокористування.

Водночас, питання нормативно-правового закріплення принципів права природокористування далеке від досконалого вирішення. Однією з виявлених в процесі дослідження проблем є відсутність послідовного та належного закріплення в окремих природоресурсних нормативних актах загальногалузових принципів охорони навколишнього природного середовища, серед яких є такі, що відносяться до принципів природокористування.

Так, ст. 3 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» містить перелік основних принципів в галузі охорони довкілля. Зрозуміло, що вичерпним цей перелік не може бути, але як основа може і повинен використовуватися в подальшому при розробці галузевого

законодавства. Системний аналіз поресурсових законодавчих актів вказує, що не всі згадані принципи запроваджені в системі правового регулювання поводження з певним природним об'єктом.

В окремих випадках це може бути виправдано специфікою самого об'єкта або певного принципу. Наприклад, принцип *«встановлення екологічного податку, збору за спеціальне використання води, збору за спеціальне використання лісових ресурсів, плати за користування надрами відповідно до Податкового кодексу України»* за своєю суттю та визначенням не може стосуватися наприклад, тваринного світу, а його закріплення в поресурсових актах ніяк не може вплинути на його виконання. Навпаки, саме належне виконання названого принципу полягає у вилученні з поресурсових актів норм, які раніше встановлювали певні види плати та зборів за користування природними об'єктами.

В той же час, постає питання з яких причин в актах, які встановлюють загальні вимоги до охорони окремих природних об'єктів. Так, ст. 5 Земельного кодексу України містить перелік з шести принципів на яких базується земельне законодавство. Припустимо допустити, що є інші принципи земельного законодавства закріплені названим кодексом, які просто не виведені в ст. 5. Проте, серед основних принципів охорони довкілля міститься принцип безоплатності загального природокористування, який в Земельному кодексі України практично не відображений, за виключенням окремих положень про добросусідство та земельні сервітути. Більше того, ст. 206 цього ж кодексу вказує, що використання землі в Україні є платним. В той же час, законодавством не забороняється загальне землекористування громадян, а наукою не заперечується (враховуючи дисертаційну роботу Костяшкіна І.В. на тему «Право загального землекористування громадян»).

Наприклад, Кодекс України про надра взагалі не містить слів «принцип» або «основні засади». Аналогічна ситуація з Водним кодексом України, в якому тільки міститься одна згадка про «басейновий принцип», який

використовується не як принцип права, а більше стосується порядку та способу управління водними ресурсами.

Крім наведеного, подекуди відбувається підміна понять принципів права іншими подібними, але не тотожними поняттями. Так, ст. 5 Закону України «Про рослинний світ» встановлює «*Основні вимоги до охорони, використання та відтворення рослинного світу*». Системний аналіз норми дає можливість говорити, що дійсно названа стаття закону встановлює принципи охорони та використання об'єктів рослинного світу. Але, на нашу думку, поняття «принципи» або «основні засади» можуть розглядатися як тотожні поняття, виходячи з самого визначення принципу права. Однак, поняття «основні вимоги», аж ніяк не тотожне принципам права, а тому така підміна недопустима з огляду на значення встановлення саме принципів права для мети правового регулювання.

Таким чином слід констатувати, що в галузевому екологічному законодавстві не проведено наскрізного системного закріплення основних принципів права природокористування. А зважаючи на те, що принципи правового регулювання зазвичай встановлюються задля досягнення певної мети (сталості та раціональності природокористування, забезпечення екологічної безпеки, гарантування прав громадян), закріплення в нормативних актах, та подальше запровадження в практику правозастосування і чітке виконання принципів права природокористування, має не аби як сприяти досягненню мети всього правового регулювання природокористування – гарантування безпечного для життя і здоров'я людини стану навколишнього природного середовища, забезпечення перманентного економічного розвитку в умовах максимального збереження та відтворення довкілля та його компонентів.